

Μάθημα 3**Δικαιώματα και υποχρεώσεις****Πώς μπορούν να υπάρχουν δικαιώματα χωρίς υποχρεώσεις;**

Μαθησιακοί στόχοι	Οι μαθητές κατανοούν πώς μπορούν να συμβάλουν στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατανοούν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με υποχρεώσεις - υποχρεώσεις του κράτους και των θεσμών, καθώς και δικές τους ηθικές υποχρεώσεις.
Εργασίες μαθητών	Οι μαθητές εντοπίζουν την ευθύνη για προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής τους συνεισφοράς.
Υλικά	Λευκό χαρτί και στυλό. Φυλλάδιο μαθητή 5.4 για κάθε ζευγάρι μαθητών. Φυλλάδιο μαθητή 5.2 για κάθε ζευγάρι μαθητών.
Μέθοδοι	Εργασία σε ζευγάρια ή ομάδες. Κριτική σκέψη.

Γενικές πληροφορίες

Κανένα ανθρώπινο δικαίωμα δεν θα είναι σεβαστό αν δεν αναλάβουν τα άτομα και οι αρχές την ευθύνη της υλοποίησής του. Αν και οι κυβερνήσεις είναι οι βασικοί φορείς ως προς αυτό, είναι απαραίτητο και άλλοι φορείς, και ο καθένας ατομικά, να προωθούν και να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κάθε άτομο έχει την υποχρέωση να συμβάλει σε έναν πολιτισμό στον οποίο οι αξίες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εμπνέουν τη συμπεριφορά στην καθημερινότητα.

Μια πιθανή επέκταση αυτής της δραστηριότητας θα μπορούσε να είναι ένα project για το θέμα των θετικών και αρνητικών δικαιωμάτων.

Το μάθημα

Οι μαθητές σχηματίζουν ζευγάρια. Είναι σημαντικό να υπάρχει ένας ίσος αριθμός ζευγαριών στην τάξη.

Σε κάθε ζευγάρι δίνεται χαρτί και στυλό και πρέπει να γράψουν τρία σημαντικά δικαιώματα που πιστεύουν ότι πρέπει να έχουν στο σχολείο και τρία σημαντικά δικαιώματα που πιστεύουν ότι πρέπει να έχουν στο σπίτι. Σχετικά παραδείγματα είναι το δικαίωμα να μην υπερφορτώνονται με σχολικές εργασίες και το δικαίωμα να έχουν χαρτζίλικι.

Μετά από αυτή την εργασία, ο/η εκπαιδευτικός δίνει σε κάθε ζευγάρι το φυλλάδιο μαθητή 5.4, Διακιώματα και υποχρεώσεις, και το φυλλάδιο 5.2, Κατάλογος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν τον κατάλογο με τα ανθρώπινα δικαιώματα και να συζητήσουν ποια αντιστοιχούν με τα έξι δικαιώματα που έχουν καταγράψει οι ίδιοι.

Αφού αποφασίσουν, γράφουν τα έξι δικαιώματα στην πρώτη στήλη του φυλλαδίου 5.4. Σε αυτό το σημείο, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει αν χρειάζονται διευκρινίσεις για τα δικαιώματα που έχουν καταγράψει.

Όταν συμπληρωθεί η πρώτη στήλη, ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί ότι κάθε δικαίωμα έχει τις ανάλογες υποχρεώσεις, δίνοντας το εξής παράδειγμα: "Η ελευθερία του λογού επισύρει την ευθύνη να μη λέγονται

αναληθή πράγματα που θα υποβαθμίσουν κάποιον και θα θίξουν την αξιοπρέπεια και τη φήμη του". Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να εξηγήσει ακόμη ότι η ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα ενός ατόμου και τις υποχρεώσεις του για σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων σημαίνει ότι τα δικαιώματα ασκούνται εντός συγκεκριμένων ορίων. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις που τα δικαιώματα κάποιου έρχονται σε σύγκρουση με τις υποχρεώσεις του άλλου. Για παράδειγμα, μέσα στην τάξη, το δικαίωμα στην εκπαίδευση μπορεί να έρχεται σε σύγκρουση με το δικαίωμα για ξεκούραση, όταν κάποιοι μαθητές θέλουν να μάθουν ενώ κάποιοι άλλοι προτιμούν να διασκεδάσουν. Επιπλέον, το σχολείο έχει την ευθύνη να διδάξει και να εκπαιδεύσει τους μαθητές και παράλληλα να διασφαλίσει αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας στους διδάσκοντες (δεν πρέπει να υπάρχει φασαρία στο εργασιακό περιβάλλον).

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τα ζευγάρια να ανταλλάξουν μεταξύ τους τις λίστες τους. Το νέο ζευγάρι πρέπει τώρα να συζητήσει παραδείγματα δύο επιπέδων ευθύνης που αντιστοιχούν σε κάθε δικαίωμα που έχει αναφερθεί από το άλλο ζευγάρι (βλ. το παράδειγμα που ακολουθεί):

- **Πρώτο επίπεδο:** προϋποθέσεις που πρέπει να εξασφαλίσουν τα άτομα έτσι ώστε οι άλλοι να μπορούν να απολαύσουν το δικαίωμα (αυτό θα πρέπει να γραφτεί στην δεύτερη στήλη).
- **Δεύτερο επίπεδο:** οι ευθύνες (όπου υπάρχουν) των αρχών (όπως το σχολείο ή οι τοπικές αρχές) να διασφαλίσουν αυτό το δικαίωμα. Αυτό πρέπει να γραφτεί στην τρίτη στήλη. Για παράδειγμα, η υποχρέωση κάθε ατόμου να σέβεται τον προσωπικό χαρακτήρα του ημερολογίου των άλλων μαθητών¹ η υποχρέωση του σχολείου να μην ψάχνει προσωπικά αντικείμενα αν δεν είναι απαραίτητο (για παράδειγμα, δεν διαβάζουμε το ημερολόγιο ενώ ψάχνουμε για μια κλεμμένη αριθμομηχανή).

Ανθρώπινο δικαίωμα (στο σχολείο, στο σπίτι)	(Ηθική) υποχρέωση του ατόμου	Υποχρέωση του σχολείου, των αρχών, κλπ.
Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή	Δεν κοιτάμε το ημερολόγιο κάποιου άλλου	Δεν διαβάζουμε το ημερολόγιο ενός μαθητή όταν ψάχνοται προσωπικά αντικείμενα όπως στην περίπτωση κλοπής

Στη συνέχεια κάθε ζευγάρι ανακοινώνει στην τάξη ένα δικαίωμα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις.

Καθώς το μάθημα δίνει έμφαση στις υποχρεώσεις, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει δυο στήλες στον πίνακα, μια για ατομικές υποχρεώσεις, και μια για υποχρεώσεις των αρχών, και οι μαθητές να δώσουν παραδείγματα, που θα γραφτούν στις λίστες. Το μάθημα μπορεί να κλείσει με ανακεφαλαίωση του/της εκπαιδευτικού για τις υποχρεώσεις και σχολιασμό από τους μαθητές για τις λίστες.

Επέκταση της δραστηριότητας

Αν ο χρόνος το επιτρέπει, και αν ο/η εκπαιδευτικός θέλει να συμπεριλάβει την έννοια του θετικού και αρνητικού δικαιώματος και να γίνει project, μπορεί να κάνει τις παρακάτω δραστηριότητες.

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αρχίσει εξηγώντας ότι μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε "αρνητικά δικαιώματα" και "θετικά δικαιώματα".

"Αρνητικά δικαιώματα" είναι αυτά που απαγορεύουν κάτι δυσάρεστο (όπως απαγόρευση βασανισμού). "Θετικά δικαιώματα" είναι εκείνα που ρητά ζητούν να γίνει κάτι (όπως δικαίωμα στην τροφή: ο καθένας δικαιούται να έχει επαρκή τροφή). Ενώ τα "αρνητικά δικαιώματα" ζητούν να μην γίνονται κάποιες πράξεις, τα "θετικά δικαιώματα" περιμένουν από τα άτομα και τις αρχές να κάνουν συγκεκριμένα πράγματα ώστε να πρωθούνται αυτά τα δικαιώματα.

Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί, επίσης, ότι τα περισσότερα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν αρνητικές και θετικές πλευρές. Για παράδειγμα, το δικαίωμα να μην διατρέπονται βασανιστήρια σημαίνει ότι οι αρχές δεν πρέπει να κακομεταχειρίζονται τους κρατούμενους, και επίσης πρέπει να δίνουν σαφείς πληροφορίες σχετικά με αυτό στις αστυνομικές δυνάμεις.

Οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν τρία δικαιώματα από τον κατάλογο ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στη συνέχεια, θα βρουν παραδείγματα θετικής ή αρνητικής δράσης στην δική τους ζωή που να καταδεικνύουν την δική τους ηθική ευθύνη. Επίσης, θα βρουν παραδείγματα που να καταδεικνύουν την ευθύνη του σχολείου ή των τοπικών/εθνικών αρχών. Γι' αυτό τον σκοπό, μπορούν να βάλουν συν ή μείον στις υποχρεώσεις που έχουν επιλέξει: βλ. το παρακάτω παράδειγμα.

Ανθρώπινο δικαίωμα (στο σχολείο, στο σπίτι)	(Ηθική) υποχρέωση του ατόμου	Υποχρέωση του σχολείου, των αρχών κ.λπ.
Δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή (= παράδειγμα)	(+)	(+) Να φροντίζει να μην είναι προσβάσιμα σε επισκέπτες τα αρχεία των μαθητών
	(-) Να μην βλέπει το ημερολόγιο κάποιου άλλου χωρίς την άδειά tou	(-) (σχολείο) Να μην ψάχνονται τα πράγματα κάποιου αν δεν είναι απολύτως απαραίτητο (-) (κράτος) Να προβλέπεται νομοθετικά η προστασία της ιδιωτικής ζωής

Αν ο/η εκπαιδευτικός αποφασίσει να χρησιμοποιήσει αυτή την εργασία ως εισαγωγή για project, θα ζητήσει από τους μαθητές να επιλέξουν κάποια από τα δικαιώματα με τα οποία θα ασχοληθούν σε βάθος τις επόμενες εβδομάδες ή μήνες. Οι μαθητές θα κάνουν ένα σχέδιο και θα συμφωνήσουν για το γενικό στόχο και τα βήματα που θα ακολουθήσουν. Θα αποφασίσουν επίσης μέχρι πότε πρέπει να ολοκληρωθεί το έργο και από ποιον.

Σχέδιο

Γενικός στόχος:		
Τι πρέπει να γίνει;	Ποιος θα το κάνει;	Πότε πρέπει να είναι έτοιμο;

Κατά τα επόμενα μαθήματα, θα πρέπει το σχέδιο να ακολουθηθεί και τελικά να αξιολογηθεί.